

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationes|| ROBERTI BELLAR-||MINI E SOCIETATE
IESV,|| DE CONTROVERSIIS CHRISTIANAE|| FIDEI,
ADVERSVS HVIVS TEM-||poris Hæreticos,||**

Tribus Tomis comprehensæ.||

DE SVMMO PON=||TIFICE,|| QVINQVE LIBRIS|| EXPLICATA.||

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1599]

VD16 B 1607

II. Mendacia viginti eiusdem Illyrici refellit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53860](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53860)

CAPVT II.

Continet mendacia Illyrici.

ENIAMVS nūc ad alteram partem Prolegomenorum, id est, ad mendacia quibus vndique caret Illyrici libellus.

Ac primū ipsam epistolam, qua libellum dedicat Imperatori Maximiliano, omnibusq; Imperij Principibus, totam ferē mendaciis texuit; vt mirum sit eum tam impudenter tantis viris imponere voluisse.

I. Nō procul ab initio scribit politici Magistratus gloria & dignitatem per Lutheri doctrinam esse illustratam, & contra seductores & oppressores ornatam, & vindicatam. Hoc (inquit) tempore instaurati Euangelij non vno modo gloria dignitasque politici Magistratus est verbo Dei illustrata, & contra seductores, eiusq; oppressores speciosē ornata, & vindicata; quantumuis illi contrarium fingant.] At quā hoc sit verum, testantur in primis libri ipsius Lutheri, quibus Principes omnes in contemptum & inuidiam adduxit, nihil aliud meditari videretur, quā principatum omnem de medio tollere. Sic enim loquitur in libro de potestate seculari, Principes mundani sunt; mundus autem inimicus est. Deo idcirco, & ipsos quoque facere oportet, quod Deo contrarium, mundo autem consentaneum sit; vt scilicet non fiant infames, sed Principes mundani permaneant. ne mireris igitur si contra Euangelium furunt, & fatuē agunt. Oportet ipsos titulo nominiq; suo satisfacere. & scire debes quōd ab initio mūdi admodum rara avis est Princeps prudens, adhuc multo rarior Princeps probus. Sunt communiter maximi facti, aut pessimi nebulones super terram. Quapropter semper pessima quæque ab ipsis expectanda sunt, & parum boni sperandum est, præsertim in rebus diuinis, quæ ad salutem animarum pertinent. ipsi enim sunt lictores, & carnifices Dei, quibus vtitur ira diuina, &c. & infra: Si Princeps prospicit, vt sit prudens, probus aut Christianus, hoc ē magnis miraculis vnum est, & preciosissimum signum diuinæ gratiæ super eam prouinciam. nam iuxta communem cūrsū euenit secundum illud Isaiæ 3. Dabo pueros principes eorum, & effeminati dominabuntur eis. & Oseæ 13. Dabo tibi Regem in futuro

furore meo, & auferam in indignatione mea. & infra: Admo-
 dum pauci sunt Principes, qui non habeantur pro fatuis aut
 nebulonibus. Causa huius est, quia & tales sese demonstrant,
 & populus communis fit intelligens: & Principum plaga,
 quam Deus contemptum vocat, potenter progreditur in ple-
 be, & communi populo. & vereor ne prohiberi non possit, ni-
 si Principes agant vt Principes decet, & incipiant rursus cum
 ratione & modestia gubernare. non ferent, non possunt, nec
 volunt vestram tyrannidem petulantiamq; diu perferre. Boni
 Principes & Domini, secundum hoc agere sciatis; Deus non
 vult diutius permittere. non amplius nunc mundus est vt o-
 lim, quando hominem sicut feras venabamini, &c. Item in li-
 bro quem inscripsit, Duo Casarea mandata discordantia, &
 contraria, &c. prope finem, Oro (inquit) omnes pios Chri-
 stianos, dignentur simul precari Deum pro eiusmodi miseris
 & excæcatis Principibus, quibus nos Deus tribulauit in ma-
 gna procul dubio ira. ne sequamur eos ad proficiscendum,
 aut ad contribuendum contra Turcas: quandoquidem Tur-
 ca decies prudentior, & probior est Principibus nostris. & in-
 fra, De his conqueror ex imo corde, cunctis probis Christia-
 nis, vt mecum commiserentur super eiusmodi stolidos, fa-
 tuos, insanos, furiosos, & amentes moriones. & in fine, Deus
 (inquit) nos ab ipsis liberet, aliosq; nobis ex gratia det re-
 gentes, Amen. Ita nimirum nouit Lutherus Principes ornare,
 atque ad obedientiam & reuerentiam magistratus populos
 adducere; sed ne solum vnum testem habeamus, quamuis o-
 mni exceptione maiorem, Illyriciani mendacij: proferamus
 & alterum testem omni fide dignissimum. Imperator Caro-
 lus V. in edicto Wormaciensi, quod Imperij Principibus vni-
 uersis consentientibus edidit anno M.D.XXI. inter cætera de
 Luthero sic ait, Obedientiam (inquit) & regimẽ omne pror-
 sus tollit. vnde populi ad defectionem & rebellionem à suis
 tam spiritualibus quàm temporalibus dominis faciendam, ad
 rapinas, cædes, incendia, cum magno & manifesto Christia-
 næ Reipublicæ discrimine prouocentur. quinimo cum vitam
 quandam solutam, licentiosam, atque ab omni lege explici-
 tam, & verè ferinam inducere conetur, ita exlex homo leges
 ipsas omnes damnat & contemnit, vt decreta sanctorum Pa-
 trum, & sacros canones publico igni comburere nõ formida-
 uerit:

uerit: facturus peiora ciuili iuri, si non magis sæculi gladius
quàm Pontificis excommunicationes & censuras meminerit.
Hæc Imperator. Quare si non mentitur Illyricus, mentitur
Cæsar cum vniuerso Romano Imperio. vtrum autem veritatis
milius sit, Augustum Cæsarem cum tot illusterrimis Principibus,
an vnum Illyricum esse mentitum nemo est qui non
videat. Sed quid si addamus & tertium testem, qui iam non
verbis, sed rebus ipsis, & factis clamet? vnde enim quæsi-
diit ingens illa rebellio rusticorum aduersus Principes anno
M. D. XXV. ob quam breuissimo tempore in vna Franconia
292. nobilium arces euersæ sunt, & supra centum milia rusti-
corum cæsa, nisi ex doctrina Lutheri? Quid aliud Principes
Protestantes anno M. D. XLVI. in ipsum suum Imperatorem
Carolus V. armavit, nisi doctrina Lutheri? Cur tot omnes
Galliæ vniuersæ in motu fuerunt, nisi ob doctrinam Lutheri?
Quis tot rebelles populos Regibus Francorum & Hispano-
rum fecit, nisi posteritas Lutheri? Quis denique Anabap-
tistas, qui palam magistratū omnem de medio tollunt in Ger-
mania peperit, nisi Lutherus? Et audet tamen Illyricus scribere,
per Lutheri euangelium defendi atque ornari contra-
ductores Papistas politicos Magistratus.

Eadem pagina scribit Illyricus in hunc modum: Cum ante
præstantes viri in politica gubernatione existentes falsis
doctrina persuaderentur, se in quodam prophano, carnali,
Deo quæ parum grato vitæ genere versari, ac propemodum
de salute sua desperare cogerentur; eo quæ non raro, deserta
sua diuinitus mandata statione, publico quæ bono, sese in lani-
bula, ignaum quæ ocium monasteriorum abderent. nunc
contra ex verbo Dei certò sciunt nihil suo vitæ genere, si mo-
dò rectè, ac in fide Filij Dei obseruatur, vel Deo gratius vele-
tiam hominum generi vtilius esse.] Hæc ille, qui vna breui
sententia quatuor mendacia comprehendit.

II. Primum enim nullus vnquam probatus auctor in Ca-
tholica nostra Ecclesia docuit genus vitæ eorum qui extra
monasteria viuunt, parum Deo gratum esse; aut eiusmodi, vt
qui in eo versantur, de salute desperare cogantur. quia potius
in hæreticorum numero ponimus eos qui talia docent. nam
& sanctus Augustinus lib. de hæresibus cap. 40. & S. Thomas
qui Lutheranorum iudicio supra modum Papista fuit, in 2.
q. 64.

q. 66. art. 2. scribunt, hæreticos esse illos qui docent non habere spem salutis eos qui ducunt vxores, & res proprias possident, & denique non eo modo viuant quo ij qui dicuntur in Ecclesia Monachi. nec solùm priuatos homines, sed etiam Principes, & Magistratus, atque aded etiam milites, si Christianè viuant, Deo gratos esse, & spem salutis habere passim Catholici docent, ac præsertim sanctus Augustinus epist. 5. ad Marcellinum, & epist. 70. ad Bonifacium. & S. Thomas in libris de Regimine Principum. Denique Magister Sententiarum, & cum eo Theologi scholastici omnes lib. 4. dist. 26. & 33. apertissimè docent, statum matrimonij bonum, licitum, sanctum, ac Deo gratum esse. Itaque eos qui in politica gubernatione versantur, in parum Deo grato vitæ genere versant, vt penè desperare de salute cogantur, non doctrina Ecclesiæ, sed mendacium Illyrici existimandum est.

III. Deinde quod Illyricus addit, eos qui à politica administratione ad monasteria se conferunt, deserere diuinitus sibi mandatam stationem, impudens quoque mendacium est: nam vbi (quæso) Deus mandauit, vt qui in politica gubernatione versantur, in ea perseuerent vsque ad mortem? qui magistratu funguntur, si rationibus suis consulere iudicent, abdicare se magistratu; quo verbo Dei prohibentur id facere? Quis ante Illyricum reprehendit, aut non potiùs vehementer laudauit sanctissimos viros Basilium, Nazianzenum, Chrysostomum, Martinum, Paulinum, Augustinum, Gregorium, qui aut militia, aut foro, aut academia, aut senatu, aut prætura seculari relicta, Deo soli seruire in monasteriis maluerunt? Laudat Germani Historici Lotharium Imperatorem, & Rachim Longobardorum Regem, quòd in monasteriis potiùs quàm in palatiis mori voluerint. Carolomannum, qui relicto principatu Francico, monachatum elegit, diuino successum amore fuisse scribit Abbas Urspergensis. de quo etiam ac de Rachi multa præclara scribit Leo Hostiensis in Historia Casinensi. De Cœnredo Rege Merciorum in Britannia ita scribit Beda lib. 5. Hist. gentis suæ cap. 20. Cœnredus, qui regno Merciorum nobilissimè tempore aliquanto præfuerat, nobiliùs multò scepra regni reliquit: nam venit Romam, ibique attonsus, Pontificatum habente Constantino, ac monachus factus, ad Limina Apostolorum in precibus, ieiuniis,

& eleemosynis vsque ad diem permansit vltimum. & infra, Venit autem cum illo & filius Sigheri Regis Orientalium Saxonum vocabulo Offa, iuuenis amantissima ætatis, & reuerentis, totique suæ genti ad tenenda seruandaque regni septræ exoptatissimus. qui pari ductus deuotione mentis, reliquit uxorem, agros, cognatos, & patriam propter Christum, & propter Euangelium, vt in hac vita centuplum acciperet, & in sæculo venturo vitam æternam. & ipse ergo, vbi ad loca sancta Romam peruenerunt, attonsus, & in monachico vitam habitu complens, ad visionem beatorum Apostolorum in cœlis diu desideratam peruenit. Albertus Krantzius lib. 8. Saxonie cap. 7. posteaquam scripserat insignem conuersionem Adolphi comitis Holsatiæ, qui propter Christum opulentissimo & potentissimo Principe pauperimus monachus factus est, ita subiūxit: Hic tum erat feruor in diuinam religionem apud nobilitatem. & infra: Hæc est mutatio deterta excelsi. quis enim alius ex tam glorioso milite seculi faceret tam humilem peditem Christi?

IV. Et quoniam Illyrico ignauum ocium appellare placuit vitam, quam post relictum seculum præclari isti heroes duxerunt; addamus pauca quædam de isto ipso Adolpho ex eodẽ libro Krantzij, vt videamus quàm delicato ocio in Christi militia Adolphus frueretur. Monasterium (inquit Krantzius) sui Ordinis ipse manibus multa molitus in oppido Kiiil, vbi nunc requiescit, curauit erigere, eleemosynas suorũ quondam subditorum humiliter poscens & accipiens: cum que multum sollicitè laboraret in erectione dicti monasterij in oppido Kiiil, ibat ostiatim lac in hydriam mendicans, vt haberent operarij, & fratres, quo inter laborandum per æstum reficerentur. media iam platea, vbi declinare iter nõ poterat, ibat hydriam baiulans lacte plenam: & cum obuios habuisset filios solabiles in equis; Comitum more secularium, passus est humanitus aliquid, vt rubore cœperit perfundi. sed ille infremens, & robur mentis aduocans, cum adhuc in conspectu esset illij, hydriam leuatam super caput euertit, sese totum à vertice lacte perfundens, dixitque, Infelix erubisti Christi pauperem, baiulare lac in manibus: nunc vel in capite ostende quid portaueris. quis non iure miretur tantam humilitatem, patientiam, fortitudinem? Hæc Albertus. porro his non dissimilia

de Carolomanno refert Leo Hostienſis in Hiſtoria monaſterij Caſinenſis.

V. Sed veniamus ad poſtremum illud, craſſimumque mendancium quod Illyricus effutiit cùm ait, Nũc contra ex verbo Dei certò ſciunt nihil ſuo vitæ genete, ſi modò rectè, ac in fide Filij Dei obſeruat, vel Deo gratius, vel etiam hominũ generi vtilius eſſe.] Et vbi quæſo eſt hoc verbum Dei? cur reſtimonium nullum profertur? nam ſi nihil Deo gratius eſt, quàm vt homines vitæ huius negotiis, poliricæque adminiſtrationi ſe dedant; mentitur igitur Chriſtus, cùm ait adoleſcenti diuiti: Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo, & veni, ſequere me. Matth. 19. & cùm Mariæ contemplationem Marthæ actioni apertiffimè antepoſuit dicens: Martha, Martha ſolicita es, & turbaris erga plurima; porrò vnum eſt neceſſarium, Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Luc. 10. in quæ verba ſanctus Auguſtinus, ſerm. 27. de verbis Domini, Non tu malam, inquit, ſed iſta meliorem elegit. Et de loco ſuperiore diſputans idem Auguſtinus in epiſt. 89. Qui illius, inquit, perfectionis de vendendis rebus ſuis conſilium tam grande, tamque præclarum non receperunt, & tamen à damnabilibus immunes criminibus eſurientem Chriſtum pauerunt, non ſedebunt quidem cum Chriſto ſublimiter iudicaturi, ſed ad ipſius dexteram ſtabunt miſericorditer iudicandi. Sed quoniam de his rebus non eſt hic locus ſuſius diſputandi, adiiciam ſolum teſtimonium Eufebij, quo ſimul & Catholicæ Eccleſiæ ſententia explicatur, & quatuor prædicta Illyrici mendacia refelluntur. Sic igitur loquitur Eufebius lib. 1. Demonſtrat. Euangel. cap. 8. Cæterum ille quidem (Moyses) in tabulis inanimatis; hic autem Chriſtus, in mentibus vita præditis perfecta noui Teſtamenti documenta deſcripſit. Et infra explicans hæc documenta, Duo, inquit, in Eccleſia Dei viuendi modi inſtituti ſunt; alter quidem naturam noſtram, & communem hominum vitæ rationem excedens, non nuptias, non ſobolem, non ſubſtantiam, non opum facultatem requirens: totus autem prorfus à communi & conſueta cunctorum hominum vita abhorrens, & ſoli diuino cultui ex immenſo rerum cœleſtium amore addictus. qui hunc modum amplexi ſunt, quaſi ab hac

mortali vita sciuncti, ipsumque duntaxat corpus in ter-
rentes, cogitatione verò atque animo in ipso cœlo degens,
quasi quidam cœlites, reliquorum hominum vitam de-
ciunt: quippe qui pro vniuerso genere supremo omnium Deo
sacra sunt: idque non bouum mactationibus, non cruoribus,
non libationibus, aut nidore vlllo, neque fumo, aut ignis le-
uoratione, consumptioneue corporum, sed rectis vere pœ-
tis sententiis, & purgati animi affectione, ad hæc operibus
quoque & verbis, quæ à virtute proficiscuntur, quibus rebus
diuinitatem ipsam placantes, suum, & pro se ipsis, & pro aliis
qui eiusdem sint generis, administrant sacerdotium, & cuius
quidem existit in Christianismo perfectus vitæ modus, dicitur
verò remissior atque humanior: hic & modesto coniugio, &
sobolis procuratione implicatur, & rei familiaris curam as-
sumit, & iuste militantibus quæ sint agenda describit: agros
quodque, & mercaturam, aliumque magis civilem viuendi mo-
rem adiuncta religione non negligit, & his quidem securitas
pietatis attributus est gradus, dum aptam huic ipsi generi
tæ præbet utilitatem, vt nullus planè ab aduentu salutari le-
paretur, sed omne genus hominum tam barbarorum quam
Græcorum euangelicæ doctrinæ fructum percipiat.

VI. Hæc Eusebius. Pergit Illyricus in sequenti pagina, at-
que ait: Sic etiam cum antea pedibus seductorum fœdissime
proculcarentur, nunc se verbo Dei super omnem animam ex-
altatos esse cernunt, latanturque, de quo ingenti Dei benedi-
cio merito profectò omnes Magistratus illi maximas gratias
agere deberent.] Non vnum, sed duo mendacia his pauca
verbis comprehendi mihi videntur. Primum enim nec ver-
bis, nec factis apud nos Magistratus & Principes proculcar-
tur, nisi proculcatione fortasse voces, quod aperte docemus
non licere Principibus diripere templa, monasteria spoliarè,
& bona Ecclesiarum quasi in prædam inuadere. Deinde quis
vnquam fœdius ac petulantius pedibus proculcauit Prin-
cipes omnes ac Magistratus quam Lutherus? quis enim Ca-
tholicorum vnquam ausus est Principes appellare pestiferos
nebulones, lictores, carnifices, fatuos, stolidos, infanos, fu-
riosos, amentes, Moriones, & ipso Turca decies stultius, &
peiores, vt non semel eos appellauit Lutherus.

VII. Alterum horribilius est mendacium. siquidem in ipsum Dei verbum mentitur Illyricus; cum ait, Verbo Dei exaltatos esse Principes politicos super omnem animam. nec enim Paulus ait, omnis anima potestatibus politicis subdita sit: sed, Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. quo circa antequam Principes politicos exaltare incipias super omnem animam, ac proinde super ipsum etiam Summum Pontificem (de hoc enim potissima quaestio est) demonstrandum tibi erit, sublimiorem esse potestatem magistratus politici, quam Ecclesiastici. id enim si facere non potueris, non verbo Dei, sed adulatione, & mendacio tuo exaltabis Principes politicos super omnem animam. at quando quaeso demonstrabis nobis politicum magistratum Ecclesiastico sublimiorem? num S. Apostolus non aperte omnes fideles, ne magistratu quidem excepto, episcopis subiecit, cum ait, Obedite praepositis vestris, & subiaccete eis; ipsi enim peruigilant tanquam rationem pro animabus vestris reddituri? Nonne S. Gregorius Nazianzenus in oratione ad ciues timore percullos, & Imperatorem irascentem, hoc modo alloquitur Imperatorem? An me liberè loquentem aequo animo feretis? nam vos quoque potestati meae, meisque subselliis lex Christi subiicit; Imperium enim ipsi quoque gerimus, addo etiam praestantius, ac perfectius: nisi verò aequum est, spiritum carni fasces submittere, & caelestia terrenis cedere. Sanctus quoque Ambrosius in oratione de radendis Basilicis, Nonne, ait, bonus Imperator intra Ecclesiam est, non supra Ecclesiam? & S. Ioannes Chrysostomus hom. 4. in cap. 6. Isai. Maior, inquit, hic principatus, propterea Rex caput submittit manui sacerdotis. Denique (vt plurima praetermittam) S. Bernardus in epist. 183. ad Conradum Imperatorem, Legi, inquit, omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: quam sententiam cupio vos custodire in exhibenda reuerentia Petri Vicario, sicut ipsam vobis vultis ab vniuerso seruari imperio. Sed audiamus quid paulo inferius in eadem praefatione Illyricus dicat: Deus, inquit, dici seuerissimè mandat, constare iam fermè toti orbi terrarum, nunquam à quoquam foediùs & diutiùs vexatum oppressumque esse sacrosanctum imperium, eius Monarcham & gloriosissimos Ordines, ac Status, & denique sedem eorum, amplissimam nempe, & vetustissimam

nam gentem Germanorum, quàm à Romano Pontifice, vt omnes Historiæ vna voce copiosissimè narrant.] In his rebus triplex mendacium inest.

VIII. Ac I. quidem omnino mirabile, & inopinabile, atque, vt Græci dicunt, *παράδοξον*, est quod Illyricus dicit, Deum seuerissimè mandare, vt dicatur Imperium Romanum, à Romano Pontifice vexatum, & oppressum fuisse. vbi etiam est hoc Dei mandatum: in quo Propheta, in quo Euangelium, in quo Apostolo hæc legisti: nisi fortè Lutherum non solum Heliam tertium, vt adhuc fecistis, sed etiam Deum alterum faciatis. Satis enim constat, Lutherum seuerissimè mandasse, vt quidquid mali fingi potest, in Romanum Pontificem dicatur.

IX. Alterum est mendacium, Germaniam à nullo vnquam foediùs oppressam, quam à Romano Pontifice: cum contra constet, à nullo vnquam plura beneficia Germaniam accepisse, quam à Romano Pontifice. nam Dei agnitionem, quo beneficio nullum est maius, per sanctos Episcopos, Martinum, Chilianum, & Bonifacium diuersis temporibus à sede Romana missos, Germanos primùm accepisse, ne Illyricus quidem negare potest, quippe qui disertis verbis id scripsit cent. 1. lib. 2. cap. 10. col. 624. & cent. 7. cap. 2. col. 31. & cent. 8. cap. 2. col. 2. Porro hoc vnum beneficium quot alia beneficia consequuta sint, facillè perspiciet qui historias legerit. videbit enim, Germaniam, quæ ante id tempus in summa barbarie degebat, quæque nec vrbes habebat, nec litteras nouerat, neque vllum ciuilem cultum ferre posse videbatur, paulatim suscepta fide ad eum cultum & splendorem venisse, vt iam nulli prouinciæ cedat. Vide Senecam in lib. de gubernatione mundi cap. 4. Strabonem lib. 7. de situ Orbis; Cornelium Tacitum de situ & moribus Germanorum. C. Cæsarem lib. 6. de bello Gallico. Deinde Imperium ipsum, quo vno maxime Germania gloriatur, & Electorum Principum dignitatem, qua Imperium solidissimè in Germania confirmatum est, negat quidem Illyricus à Romana sede ad Germaniam deuenisse: sed id agnoscunt, & grauissimè confitentur ipsi Principes Germani, exstant enim literæ publicæ, siue publicum instrumentum Principum Germanorum ad Nicolaum Pontificem eius nominis tertium, quarum literarum hoc est initium

Com-

Complectens ab olim sibi Romana mater Ecclesia quadam quasi germana charitate Germaniam illam, eo terreno dignitatis nomine decoravit, quod est super omne nomē temporaliter tantum præsentium super terram; plantans in ea Principes, tanquam arbores prælectas, & rigans illas gratia singulari: illud eis dedit incrementum mirandæ potentia, ut ipsius Ecclesiæ auctoritate suffulti, velut germen electum per ipsorum electionem, illum qui frena Romani teneret imperij, germinarent.

X. Mendacium 3. & quidem impudentissimum illud est, quod omnes historiæ vna voce copiosissimè narrent, à nullo unquam fœdius vexatam & oppressam Germaniam, Cæsarem, Principes, atq; Ordines Imperij, quàm à Romano Pontifice. Nam si vnum aut alterum detrahas, qui odio nationis Italicæ aut Pontificis Romani, inuectivas potius quàm historias conscripserunt, historici penè omnes ornatam Germaniam à Pontifice Romano, non vexatam scribunt. quorum testimonia suo loco infra recitabuntur. Quod si quis à nullo unquam fœdius vexatam & oppressam Germaniam & Cæsares diceret quàm à Luthero atque Illyrico, is demum sanè non mentiretur. quid enim grauius Germaniæ atq; Imperatori accidere poterat, quàm ut Caroli Magni imperium Antichristi opus esse diceretur, & scriberetur? Lutherus primus id affirmare ausus est, cumque Lutherani magno consensu sequuti sunt. nam ut David Chytræus testatur in comment. cap. 13. Apocalypsis, Lutherus, & plerique Lutheranorum Imperium quidem Germanicum à Papa constitutum scribunt, sed Papam in ea re Antichristum, & bestiam in Apocalypsi descriptam præclare egisse; proinde Germanicum Imperium non alio iure niti quàm Antichristiano. Theodorus Bibliander in Chronico tabul. 10. extrema, Lutherum sequutus, Leonem Papam vsurpata auctoritate Imperium à Græcis ad Francos transtulisse scribit. Illyricus autem (ut supra diximus) Cent. 8. cap. 10. col. 751. vnum ex præcipuis Antichristi miraculis hanc ipsam Imperij translationem vocat. Præclare igitur Lutherus, & eius filij Chytræus, Bibliander & Illyricus, de Germania, & Imperio meriti sunt, qui Cæsarem, Germanorum potentiam, & gloriam, ad Antichristi præstigijs, & tyrannidem referunt. Vide præterea de innumerabilibus

libus

libus detrimentis, quæ Germania attulit hæresis Lutherana, præfationem Ioannis Cochlæi ad librum de actis & scriptis Lutheri. Sed pergamus ad cætera.

XI. Non longè à mendaciis iam confutatis Illyricus Henricum IV. præclarissimum heroem appellat, atque in illa Papa oppressum fuisse scribit. Quod mendacium voce confutant scriptores fermè omnes, atq; in primis Germani, quorum testimonia breuissimè adscribam, propterea quod frequentissimè ex abdicatione huius Henrici, tum Illyricus, tum cæteri Lutherani, inuidiam Romano Pontifici condere student.

Stephanus Alberstatensis, vir sanctus & doctus, scripserunt Henrico IV. ad Walramum Episcopum prolixam epistolam, quæ exstat apud Dodechinum in additione ad Marianum Scotum anno M. XC. in qua epistola sic ait: *Audi uera, non fucata; audi fortia non faceta: omnis qui dignitates spirituales vendit, hæreticus est: dominus autem Henricus, qui Regem dicunt, Episcopatus & Abbatis vendit; etenim Constantiensem, Bambergensem, Moguntinensem, & plures alios pro pecunia, Ratisponensem, Augustensem, & Strasburgensem, pro gladio; Abbatiam Fuldensem pro adulterio; Monasteriensem uero episcopatum, quod dicere & audire nephandum est, pro Sodomitica immunditia vendidit; qua si impudenter negare uolueris, teste cælo, teste terra, omnes etiam à furno redeuntes sciohi concludent hoc. Dominus Henricus hæreticus est: pro quibus nephandis malis ab Apostolica sede excommunicatus, nec potestatem aliquam super nos, qui Catholici sumus, poterit exercere.* Marianus Scotus & ipse Henricus IV. æqualis in Chronico anni M. LXXV. *Hac, inquit, similia nephanda, & inaudita Henrici Regis flagitia uidentur & audientes, fieri Catholici uiri per id tempus in Ecclesia constituti, cum Propheta Helia zelo Domini zelantes pro domo Israël, directis Romam nunciis ad Alexandrum Apostolicæ Sedis Antistitem, hæc ei, & alia quam plurima, qua in regno Theutonico insanientibus Simoniacis hæreticis Rege Henrico auctore & patrono dicta & gesta sunt, tam literis quam uocis uoce gemendo ac dolendo conquesti sunt. Et infra: Gregorius, inquit, querimoniis, & clamoribus Catholicorum iustis aduersus Henricum, & scelerum eius immanitatem auditis*

celo Dei accensus, iam dictum Regem excommunicatum pronunciauit, maxime propter Simoniam: quod factum Catholicis quidem viris bene placuit; Simoniacis vero, ac fautoribus Regis nimium displicuit.

Ex quo Mariani testimonio non solum habemus, qualis Henricus IV. fuerit; sed etiam abdicationem eius ab ipsis Germanis procuratam fuisse. quod enim Gregorius Pontifex fecit, ad preces & querimonias Principum Germanorum fecit Dodechinus Mariani continuator anno M. C. VI. Henricum inquit, hominem peruersum, & iusto iudicio ab Ecclesia eiectum constat manifeste. Idem auctor in Chronico anni M. XC. & M. XCIII. adeo immania & horribilia scelera Henrici refert, ut puduerit me hic adscribere. Conradus Abbas Urspergensis in Chronico anni M. LXXVIII. Henricus, inquit, adolescentiae vsus libertate, Saxoniam solam ex omni Romano Imperio cepit incolere, Principes desplicere, nobiles opprimere, inferiores sustollere, &c. Et infra: Hæc finis, hic interitus, hæc fors vltima Henrici, illo sub vocabulo, quarti Romanorum Imperatorum à suis appellati: à Catholicis vero, id est, cunctis B. Petro suisque successoribus fidem & obedientiam lege Christiana conseruantibus archipirata simul, & hæresarcha, nec non & apostata, persecutorque plus animarum quam corporum competenter dicebatur.

Lambertus Schaffnaburgensis, in historia Germanorum, quam Henrico IV. regnante conscripsit, sic loquitur, dum refert acta Regis anno M. LXXIII. Rex, inquit, tanquam seuerissimo pædago liberatus, statim in omnia genera flagitiorum, ruptis omnibus modestiæ & temperantiæ frænis præcipitem se dedit. Albertus Kranzius lib. 5. Saxoniam, cap. 24. Mirum, inquit, & incomparabile rerum humanarum spectaculum & exemplum non vulgare, in quo contemplari possunt ima & summa. Si laudes requiris (Henrici) nobilis, doctus, fortis, procerus & Rege dignus vultus, qui summam Reipub. tenuerit annis quinquaginta. cæterum si in alteram partem respicis, incredibilia dictu flagitia, & pertinax superbia adeo sibi hominem dimidiarunt, ut potiores sibi partes in vno vendicarent. habeant Reges speculum vtriusque fortune in homine, qui vbi tolerabiliter se gessit, in summo rerum mortalium fastigio effloruit; vbi vero versus est in reprobos mores,

mores,

mores, in extremam incidit calamitatem, non in morte la-
ctum, non sepulturam accipiens.

Ioannes Auentinus (quo auctore mirificè oblectari solet
Illyricus) lib. 5. Annalium Boiorum pag. 563. Henricum, in-
quit, stupris, amoribus, impudicitia & adulterij flagitio in-
famia ne amici quidem negant. Ioannes Caluinus, Summi
Pontificis hostis acerrimus, à veritate ipsa coactus ita scribit
lib. 4. Institut. cap. 11. §. 3. Imperator Henricus eius nominis
quartus, homo leuis & temerarius, nullius consilij, magne
audaciae, vitae dissolutae, episcopatus totius Germaniae habebat
in aula sua partim venales, partim praedae expositos.

Habemus igitur quàm sit verum quod Illyricus scribit cum
tragicè deplorat iniustam oppressionem praclarissimi He-
rois Henrici IV. Adduxi autem solum testimonia Germano-
rum, aut hostium Pontificiorum, ne vlla suspicio mendacij
nasci posset, si ex Gallis & Italis scriptoribus testimonia pe-
teremus; quamuis ea non desint, & praesertim sanctissimo-
rum virorum, qualis imprimis fuit S. Anselmus Episcopus
Cantuarenis, qui Henrici aequalis cum esset, praefatione li-
bri de azymo ad Walramum, Henricum IV. Neronis, Do-
mitiani, & Diocletiani successorè vocat. Sed de his haec tenet.

In eadem epistola dedicatoria non procul à fine scribit Il-
lyricus, Concilium Tridentinum finitum esse sine omni cleri
reformatione, elusis Caesaris aliorumque Principum admo-
nitionibus & petitionibus, qui reformationem cleri obnixe
postulauerant. At mendacium hoc apertè coarguit ipsa
Concilium, quod plenum est decretis saluberrimis de refo-
matione; quodque extat, & legitur, & multis in locis magno
cum fructu seruatur.

XIII. Non procul ab eo loco subiungit Illyricus in hunc
modum. *Exstat etiam & erè aureus libellus centum imperia-
bilium grauaminum à toto Imperio in comitiis Norimberg.
anno M. D. XXIII. Pape Adriano oblatus.* Mendacium hoc
hominis impudentissimi detexit Ioannes Cochlaeus in actis
Lutheri anni M. D. XXIII. vbi scriptum reliquit, nullum
eiusmodi libellum in Comitiis Imperialibus editum, sed cum
in eo conuentu proposita fuissent quaedam grauamina, qui-
bus grauari videbatur natio Germanica non solum à Rom-
curia, verum etiam ab episcopis & praelatis Germaniae; ea oc-
casione

casione Lutheranos edidisse librum de centum grauaminibus Germaniæ, omnia in Papæ odium augentes, aut malignè interpretantes.

XIV. Sed vt ad finem epistolæ veniamus, Illyricus more insignium Oratorum, ad extremâ partem orationis suæ splendidissimum mendacium referuauit. sic enim in extrema epistola loquitur: *Quod, inquit, ad meam personam attinet, testor coram Deo, me puram Christi religionem secundum Prophetica & Apostolica scripta, tria q̄ Symbola amplecti, cuius aliqua summa in Augustana Confessione comprehensa est, quæq̄ cum primitiua Ecclesiæ religione optimè cõuenit. Testor & insuper, me adeò ab omnibus sc̄tis erroribusq̄ à Rom. Imperio, & Augustana confessione damnatis abhorreere.* hæc ille. Hoc esse mendacium, & quidem clarissimum, vt nullo modo regi vel excusari queat, duabus rationibus ostendi potest. primum ex eo quòd propria quædã ipsius Illyrici dogmata, quale est illud, quòd peccatum originis sit substãtia, quodq̄ ipse homo totus sit peccatum, manifestè pugnant cum scriptis Prophetarum & Apostolorum, cum doctrina Ecclesiæ primitiua, cum Symbolis fidei, & cum ipsa etiam Confessione Augustana. sed quia longũ esset hæc persequi, & multi iam tum Catholici, tum Lutherani, editis libris hunc Illyrici errorem certissimis rationib. confutarunt, nihil hic addemus amplius.

Altera ratio expeditior & facilior est. Siquidè constat Rom. Imperium non solum perpetuò coluisse Apostolicam sedem, quam Illyricus tanquam Antichristi sedem execretur, verum etiam nostro hoc seculo publico edicto damnasse Lutheranã hæresim, cuius se patronũ singularem Illyricus profiteretur; ita vt omnino necesse sit, aut mentitum esse Illyricum, cum ait se abhorreere ab erroribus ab Imperio Rom. damnatis; aut certè eundem Illyricum nõ Lutheranum, sed Papistam fuisse, cum hæc scripsit. Porrò Apostolicæ sedi perpetuò ab Imperio Rom. debitam reuerentiam exhibitam fuisse, nec vllum fuisse Imperatorem à Carolo Magno, vsque ad Rodolphum, qui nunc imperat, qui Romanum Pontificem vt verum Christi Vicarium non coluerit, in 12. cap. demonstrabo, adductis præcipuè eorum Imperatorum testimoniis, qui cum certis Põtificibus inimicitias gessere, videlicet Henrici IV. & V. Friderici I. & II. Philippi, Othonis IV. & Ludouici item IV. Damnãtam verò hæresim

hæresim Lutheranam ab Imperio vniuerso, perspicuum est ex edicto Wormaciensi, quod editum fuit anno M. D. XXI. Sic enim in eò edicto loquitur Carolus V. Imperator. *Ad honorem Dei omnipotentis, Romaniq̄ue Pontificis, & sanctæ fidei Apostolicæ debitam reuerentiam, pro Imperiali dignitatis officio, ac debito, nec non zelo ac studio quo nostrorum maiorum more, & ingenita etiam nobis vi, ad defensionem Catholicae fidei, sanctæque Romanæ & vniuersalis Ecclesiæ vniuersam, tutelam, & protectionem omnes nostras vires & facultates, Imperium, Regna, Dominia, amicos, Sitam denique, & animam ipsam nostram exponere sumus parati. Ex Imperiali, & Regia auctoritate, nec non consilio, & assensu (Notabile) Electorum, & omnium sacri Romani Imperij Principum, Ordinum, & Statuum in hac celeberrima & frequentissima Imperiali Dieta VVormaciæ congregatorum, ad perpetuam rei memoriam, exequendo sanctissimi Domini nostri Papæ, & in hac parte iudicis sententiam, decretum, & condemnationem, in literis Apostolicis (vt supra dictum est) ad nos directis, contentam, Martinum Lutherum, & membra ab Ecclesia Dei alienatum, & obstinatum schismaticum, & notorium hæreticum à nobis haberi declaramus, & vt & aliam à vobis omnibus & singulis habendum decernimus, & edicimus. Quid hic dices Illyrice? num adhuc testaris coram Deo te abhorre ab omnibus erroribus ab Imperio Romano damnatis? cur igitur in omnibus ferè tuis operibus Lutherum tuum vt Prophetam Germanicum, & Heliam tertium laudas, & in hoc ipso libro vbi iuras te sequi doctrinam Imperij Romani, tam crebrò Romanum Pontificem Antichristum vocas; & nihil aliud omnibus viribus tuis contendis, quàm vt populos Christianos ab antiqua religione, & Apostolicæ Sedis reuerentia, & obedientia ad Lutheri hæresim pertrahas tam apertè ab imperio Romano damnatas: Sed nimirum certum est tibi millies potiùs mentiri, & mendaciam iureiurando confirmare, quàm Lutherum deserere.*

Atque hætenus de epistola dedicatoria. Iam in reliquo libro non facilè numerus mendaciorum iniri posset: sed paucissimis annotatis, reliqua taceri libenter patiemur, nam & ad maiora festinamus, & ex paucis quæ norabimus, facile de reliquis coniecturam facere licebit.

XV. Igitur cap. 1. pag. 13. *Fingunt*, inquit Illyricus, *Carolus* ignorasse *Papæ* consilium, & *decretum senatus*, *populi* que *Romani* de transferendo in eum Imperio. O mirum tum illorum silentium, tum & *Caroli* in explorandis rebus negligentiam, ac somnolentiam. Dicunt ei inuito & recusanti esse coronam, & nomen Imperatoris obtrusum. O miram, & praposteram modestiam, aut etiam humilitatem *Caroli*. hæc ille. Atqui id fingi dicitur quod sine certo auctore asseritur. Ignorasse autem *Carolus* *Papæ* consilium de transferendo in eum Imperio, & recusanti planè atque inuito Imperium esse delatum, auctores certissimi, fideque dignissimi narrant. *Eginarthus*, qui *Caroli* tempore vixit, & vitam ac res gestas *Caroli* ut testis oculatus summa fide scripsit, *Augusti*, inquit, nomen primò tantum auersatus est (*Carolus*) ut affirmaret se eodie, quamuis præcipua solennitas esset, Ecclesiam non intratum fuisse, si Pontificis consilium præscire potuisset. *Conradus Abbas Urspergensis*, vetustus & diligens auctor, in rebus Germaniæ præcipuè describèdis, Dum, inquit, ante confessionem *B. Petri* Apostoli ab oratione surgeret (*Carolus*) nihil minus speranti *Leo* *Papa* coronam imposuit, & Imperatorem Romanum pronunciauit. Quod idem, ac iisdem penè verbis scripsit *Ioannes Cuspinianus* ab *Illyrico* non semel laudatus in vita *Caroli Magni*. nec non *Ioannes Auentinus*, *Illyrici* delicia, lib. 4. annalium *Boiorum*, pag. 345. Non igitur *Papistæ* *Italici* finxerunt quod tot testibus vel antiquissimis, vel hostibus Põtificum Germanis certè omnibus, comprobamus. Sed addamus etiam testimonium *Alberti Kranziij*, auctoris Germani, & ab *Illyrico* sæpè citati. sic igitur lib. 2. *Saxoniæ* cap. 18. *Albertus Kranzius* loquitur. Cùm nihil tale *Carolus* aut cogitaret, aut speraret, magisq; recusaret alienum inuadere (ut suprà diximus) Imperatoris honorem, infra *Missarum* solennia, dum ante confessionem *B. Petri* Apostoli ab oratione surgeret, *Papa* ei coronam imposuit, & Imperatorem Romanorum pronunciauit.

XVI. Addit paulo pòst & aliud insigne mendacium, *Fingunt*, inquit, item die *Natalis Domini* illam tam solennem actionem (*Coronationis Caroli*) idque in templo esse habitam. Itane tam curtis diebus, tam sacro festo, & in tam multis sacris actionibus verisimile est, politicam, eamque tam

uuu

gran-

grandem, difficilemque actionem esse peractam? ut sita illorum sacra, ritusque impedirentur à religioso Imperatore.] hæc ille. Quis crederet tam impudentem hominem reperiri vnquam potuisse, qui rem decantatam historicorum penè omnium vocibus, plurimisque oculatis testibus confirmatam, asserat esse figmentum? Annales Francorum ipso tempore Caroli Magni scripti sic habent: Ipse autem cum de sacratissimo Natalis Domini ad Missarum solennia Basilicam B. Petri Apostoli fuisset ingressus, & coram altari vbi ad orationem se inclinauerat, assisteret, Leo Papa coronam capiti eius imposuit. Id ipsum cum de tempore, tum de loco dicitur verbis testantur Eginarthus in vita Caroli; Paulus Diaconus, qui eiusdem Caroli æqualis fuit, lib. 23. rerum Romanarum; Rhegino Abbas lib. 2. Chronicorum, Ado Viennensis in Chronico, ætate 6. Aimoinus lib. 4. de gestis Francorum cap. 90. Conradus Abbas Urspergēsis in Chronico anni DCCCL. Demum recentiores plurimi, Paulus Æmilius, Albertus Krantzius, Ioannes Cuspinianus, Flavius Blondus, Baptista Platina, & alij. Sed fortasse hos auctores Illyricus non legit, imò legit ac diligenter omnes euoluit, quippe qui eos tum in Centuriis, tum in hoc libro de translatione Imperij passim citat: & tamen ad eò mendacii delectatur, ut fingat se nihil eiusmodi vnquam legisse; & audacter asserat esse figmentum Papistarum, & rem non modò non veram, sed ne verum similem quidem. Sed præterire non possum tergeminum quoddam mendacium, quod idem Illyricus in eodem cap. 1. pag. 4. scriptum reliquit. Audet, inquit, Gelasius Papa ad Anastasium Imperatorem scribens 15. q. 6. can. Alius, affirmare Zachariam Papam deposuisse Hildericum Regem Francorum, & translulisse in Pipinum Caroli patrem; de quo tamen mendacium illic Glossa propria, Annonius historicus Francorum, & Rodolphus de Columna redarguunt.] & infra: Tale mendacium cum ausus sit Papa ille confingere, &c.]

XVII. Tria hîc sunt manifesta mendacia. Primum auctoris Illyrici à Gelasio Papa mendacium esse confictum de translatione regni Francorum ab Hilderico in Pipinum. At Gelasius Papa, is qui ad Imperatorem Anastasium scribit, de quo loquitur Illyricus, obiit multo antè quàm Zacharias Pontifex, aut Pipinus, vel Hildericus Reges nascerentur. obiit enim

Gelasius anno Domini CCCC. XCVI. Zacharias autem, Pipinus, & Hildericus post annum Domini DCC. floruerunt, de qua re nulla est inter historicos controuersia. Sed Illyricus, inquit, Gratianum sequutus est. At si mendum erat in Gratiano, quomodo tantus historicus Illyricus id non aduertit? Aduertit omnino, quippe qui in Centuriis, Gelasij & Anastasij tempora amplius ducentis annis antiquiora fecit temporibus Zachariæ, Pipini, & Hilderici cum illa ad Centuriam 5. hæc ab octauam retulerit: sed pro more suo nullam mentiendi occasionem vndeunque oblatam prætermittendam sibi esse censuit.

XVIII. Mentitur 2. cum affirmat, figmentum ac mendacium esse quod nostri affirmât, à Zacharia Pontifice regnum Francorum ab Hilderico in Pipinum esse translatum. Nam (vt supra diximus) id propriè fingitur quod sine auctore probato dicitur: Plurimi verò grauissimi que auctores constanter asserunt quod nos dicimus. Annales Francorum vetustissimi sic habent: Data auctoritate sua (Zacharias) iussit Pipinum Regem constitui. Et infra: Secundum Romani Pontificis sanctionem Pipinus Rex Francorum appellatus est. Eginarthus in vita Caroli Magni, Pipinus, inquit, per auctoritatem Romani Pontificis ex Præfecto palatij, Rex constitutus est.

Aimoinus lib. 4. de gestis Francorum cap. 61. Pontifex, inquit, data auctoritate sua iussit Pipinum Regem institui. Rhegino lib. 2. Chronici, Zacharias, inquit, per auctoritatem Apostolicam iussit Pipinum Regem creari, & sanctæ vnctionis oleo inungi. Lambertus Schafnaburgensis in historia Germanica, Pipinus, inquit, decreto Zachariæ Papæ per vnctionem sancti Bonifacij Rex appellatus est. Sigebertus in Chronico, Anno, inquit, DCC. L. Pipinus Princeps auctoritate Apostolica & Francorum electione à S. Bonifacio in Regem vngitur & consecratur. Anno DCC. LII. iterum inungitur in Regem à Stephano Papa. Hermannus Contractus in Chronico, Anno, inquit, DCC. LII. Pipinus auctoritate Stephani Papæ deposito ac detonso Rege Hilderico, Rex Francorum factus regnauit annis 15. Marianus Scotus lib. 3. Chronici, Zacharias, inquit, Papa ex auctoritate S. Petri Apostoli mandat populo Francorum, vt Pipinus, qui potestate Regia utebatur, etiam nominis dignitate frueretur. Ita Hildericus

uuu 2

Rex

Rex qui vltimus Merouingorum Francis imperabat, depositus, & in Monasterium missus est. Conradus Abbas Vespertigenis in Chronico, Anno, inquit, D C C. L. Pipinus per auctoritatem Zachariæ Papæ more Francorum electus ad Regnum, per manus S. Bonifacij eleuatus est in Regnum. Et infra: Stephanus (Papa) Pipinum sacra vntione in regie dignitatis honore confirmavit. Otho Frisingensis lib. hist. cap. 22. Auctoritate, inquit, Zachariæ Papæ Pipinus ad Regnum eligitur. Albertus Kranzius, lib. 1. Metropolis cap. 14. Meritò, inquit, summus Pontifex, & Gallorum Rex meritis se attollunt fauoribus, quando ab initio hæc sedes Domini Caroli hoc præstitit, vt regiam haberet dignitatem. Vident iam Illyricus vtrum nos finxerimus, Pontificis auctoritate Pipinum Regem creatum; an ipse potius nos hæc finxisset, more solito mentiatur.

XIX. Postremum, sed dignum extremo loco, mendacium illud est, quo Illyricus affirmat, Papæ figmentum de translatione Regni Francorū ab Hilderico in Pipinum, Annonij auctoritate coargui. Nam (vt paulo antè citauimus) Annonius, qui & Aimoinus ab aliis dicitur, non Papæ, sed Illyrici mendacium verbis clarissimis reprehendit. Sic enim ait lib. 4. c. 61. Pontifex data auctoritate sua, iussit Pipinum Regem institui. Et infra: Hoc anno secundum Romani Pontificis sanctionem Pipinus Rex Francorum appellatus est; & ad huius dignitatem honoris vntus sacra vntione manu sanctæ memorię Bonifacij Archiepiscopi & Martyris. Quid clarius? Sed finem faciam mendaciorum commemorandorum, si vnum adhuc addidero, quod toto passim libro reperitur.

XX. Siquidem in epistola dedicatoria, in prolegomenis, & in singulis ferè libri capitibus Illyricus queritur de Pontificis adulatoribus, & parasitis, quòd audeant Imperium à Pontifice Romano ad Reges Francorum delatum scribere: nec veretur hanc ipsam translationem figmentum & fabulis appellare. At nos paulo pòst supra triginta historicorum testimonia proferemus, quorum cum alij Græci, alij Galli, plerimi Germani, atque omnes penè veteres fuerint, ipsa tum nationis diuersitas, tum verustatis auctoritas omnem ab eis suspicionem falsitatis atque adulationis excludit. Sed præter ea testimonia quæ suo loco postea producentur, producam

nunc Martinum Lutherum, teste Illyrico, omni exceptione maiorem, quippe Prophetam atque Euangelistam nouum, & Romani Pontificis non modò non paritum & adulatorem, sed etiam hostem acerrimum atque infestissimum, cui comites addam Theodorum Bibliandrum, ac Dauidem Chytræum, & ipsum quoque Flaccium Illyricum, qui in Romano Pontifice oppugnando, non inultum Luthero cedunt.

Dauid igitur Chytræus in commentario cap. 13. Apocalypsis, Lutheri sententiam, ac suam & aliorum quorundam Lutheranorum his verbis describit: *Lutherus & alij hanc partem Visionis de nouo Imperio Romano per Pontificem instaurato enarrant, cum enim Vetus Imperium Urbis, & Caesarum Romanorum per Francos, Gothos, Vandalos, & alias gentes laceratum, & planè extinctum esset: Romanus Pontifex Leo tertius Veteris illius Romani Imperij imaginem, seu simulacrum, & umbram aliquam excitauit, cum Carolo Francorum Regi nomen & titulum Imperatoris Romani anno Christi DCCC. attribuit, & spiritum, ac vitam imagini à se effusa dedit, ut formam aliquam Veteris Imperij referret, & loqueretur, ac leges sanciret de obedientia bestia & imagini ipsius prestanda. Nihil enim ferè potestatis & iuris habuit, vel surpare ausus fuit Imperator Romanus in hac noua Imperij forma, nisi quantum Romanus Pontifex, aut bestia ei concessit. Hæc ille.*

Theodorus autem Bibliander in Chronico suo, tabula 10. propè extrema, de eadem imperij translatione sic loquitur, *Vi per Longobardos Imperatorem noua Roma Papa Veteris Roma expulsa ex Italia; ita Longobardos armis Francorum appressit: eodemq; iure, ac potestate Regnum Francorum transfudit à Merouingis ad Germanos Principes, & ROMANVM IMPERIUM à Græcis in Carolum Magnum, & infra tab. II. In Natali, inquit, die Christi Seruatoris post solennia sacra in templo S. Petri magna voce proclamauit (Leo Papa) Carolum Imperatorem Augustum, ac diademate ornatum inunxit: simulque filium Pipinum inunxit Italia Regem. Ita imperium occidentis, quod post Augustulum ab Oëdacaro Germanam depositum iacuerat annis CCC. per Rom. Papam excitatum rursus, & in Regem Francorum, atque Germanorum translatum est. Papa quidem Romanus sideri soluit gratiam*

referre Carolo de Romana Ecclesia optimè merito, appellat
more Romano, Patritium, & Augustum, & Casarem Roma-
num: Occulto autem iudicio Dei ad eam nationem ATO-
RE PAPA, & applaudente acclamanteque populo Romano,
Carolo Augusto à Deo coronato, magno, & pacifico Impera-
ri Vita, & Victoria, Imperium translutum est. Et infra. In-
ribus Papis à Pipino & Carolo Germanis Principibus, Lang-
bardi Regnum Italia amiserunt: quod Papa Leo, cum procla-
ro auctario videlicet, Carolo Magno resignavit. Hæc Theodo-
rus. Illyrici ac sociorum eius Magdeburgensium Centoni-
torum testimonium suprâ retulimus cap. i. Habemus igitur
multorum hostium Pontificiorum testimonia de translatio-
ne Imperij auctore Pontifice facta vsque aded clara ac que-
lustria, vt planè nesciam, an vlli scriptores ex iis quos Illyri-
cus parasitos Pontificis vocat, clariùs de eadem re loqui po-
tuerint. Atque hæc Illyrici mendacia hoc loco satis ellicita
sunt. nam si singula persequi velimus, totus liber in menda-
ciis numerandis & refellendis consumendus sit.

Sed ne forè Illyricus gloriatur, ex Apocalypsi Ioannis de-
monstrari Pontificem Romanum esse Antichristum: obse-
uet prudens Lector, apud Ioannem nusquam legi, ab Anti-
christo sanandam eam bestiam qua Romanum Imperium si-
gnificatur. Siquidem vnum illud caput bestia, quod in Apo-
calypsi cap. 13. dicitur moriturum, & paulò post opera decem-
nis resurrecturum, non Imperium, vel Imperatorem, sed ipsum
Antichristum designat, qui finget se mortuum, & opera decem-
conis, id est, arte diabolica, paulò post iterum se ipse excitum
videbitur, vt imitetur veram Christi mortem & resurrectio-
nem. Ita hunc locum exponunt veteres, Gregorius lib. 19. cap. 3.
& Rupertus Tuitiensis in commentario huius loci: & textus
ipse omnino cogit, vt per illud bestia caput, non Carolum
Magnum, vt Lutherani volunt, sed Antichristum accipiamus.
Illud enim caput bestia, vt Ioannes scribit, potestatem ha-
buit solùm mensibus quadraginta duobus, & blasphemabat
Deum, & eos qui in cælo habitant; & imperauit in omnem
tribum, & populam, & linguam, & gentem, & adorauerunt
illud omnes qui habitant in terra. quarum rerum nulla con-
uenit in Carolum, aut in aliquem successorum eius. omni-
verò enim
mixit,
bus, f
Car
mirifi
cessio
nibus
sum n
uuiu

Lupinus